

Вознюк М. Я.

студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

У сучасних умовах розбудови України як демократичної, правової та соціальної держави пріоритетним завданням влади є забезпечення прав, свобод і безпеки громадян. Стратегічним вектором зовнішньої політики нашої країни визнано входження до європейського політичного, інформаційного, економічного та правового простору. Її провадження передбачає дотримання вимог, що висуваються до країн — кандидатів на вступ до Європейського Союзу. Згідно з ними, Україна повинна забезпечити стабільне функціонування інститутів, які гарантуватимуть плюралістичну демократію, верховенство права та дотримання прав людини. Найголовнішим критерієм оцінювання відповідності національної правової системи міжнародно-правовим стандартам вважають діяльність правоохоронних органів і спеціальних служб держави (Боднар В. Є. Міжнародно-правові засади та зарубіжний досвід протидії злочинам у сфері службової діяльності, які вчиняють поліцейські / В. Є. Боднар // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. — 2017. — № 1. — С. 300-311. — С. 300). Особливо актуальною постає дослідження досвіду зарубіжних країн сьогодні, коли вже в Україні функціонує Державне бюро розслідувань. Тому, необхідно дослідити досвід зарубіжних країн та визначити, які напрями є перспективними в даній сфері.

Перш ніж аналізувати зарубіжний досвід необхідно визначити загальні засади функціонування Державного бюро розслідувань в Україні.

Слід відмітити, що відповідно до ст. 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» Державне бюро розслідувань (далі — ДБР) є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції (Про Державне бюро розслідувань; Закон від 12.11.2015 № 794-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 6, ст.55.).

Отже, як ми бачимо, Державне бюро розслідувань віднесено до органів виконавчої влади, що свідчить про його особливий статус, тому стверджувати, що це чисто правоохоронний орган не можна.

Досліджуючи зарубіжний досвід функціонування вищезазначених органів, найбільшу увагу викликає досвід США, оскільки українське

ДБР позиціонується законодавцями як аналог Федерального бюро розслідувань (ФБР) США. Так, в державі існують приблизно 20 тисяч різного роду поліцейських служб, що займаються припиненням, попередженням та розкриттям злочинів. Загалом у системі правоохоронних органів США функціонують федеральні правоохоронні органи і правоохоронні органи штатів, на які покладається відповідно до правил підвідомчості функція щодо припинення, попередження та розкриття злочинів.

Федеральне бюро розслідувань є провідним слідчим органом федерального уряду, входить в систему Міністерства юстиції США і підпорядковане Генеральному прокурору США. Директор ФБР призначається президентом США строком на десять років, при цьому його кандидатура затверджується Сенатом.

ФБР проводить оперативно-розшукову діяльність та слідчі дії у справах федеральної юрисдикції, віднесених до підслідності ФБР і не віднесених до підслідності інших федеральних відомств. Предметна компетенція ФБР щодо розслідування злочинів закріплена у федеральному законі, Адміністративних актах Президента та Генерально-го прокурора.

Основними сферами діяльності ФБР є: боротьба з тероризмом; контррозвідувальна робота; боротьба з наркобізнесом; економічна злочинність, білокомірцева злочинність (щодо представників держави, бізнесу, посадових осіб і чиновників); розслідування порушень громадянських прав; боротьба з тяжкими злочинами проти особистості (Бусол. Міжнародний досвід побудови та функціонування спеціалізованих органів з протидії високопосадовій злочинності (в контексті незалежності Державного бюро розслідувань в Україні) / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/index.php? =382>).

Отже, ФБР — розгалужене, але централізоване відомство (Що таке ФБР / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://um.co.ua/8/8-15/8-151674.html>.)

В свою чергу, у Сполученому королівстві Великий Британії і Північної Ірландії основна роль в розслідуванні злочинів належить органам поліції і Королівській службі переслідування. Виявлення, припинення та розкриття злочинів входить в компетенцію поліції. Загальне керівництво поліцейськими службами здійснює міністр внутрішніх справ. Виявлення, припинення, розкриття злочинів покладено на спеціальних посадових осіб поліції — констеблів.

Королівська служба переслідувань надає поліції рекомендації з розслідування злочинів і готує матеріали кримінальної справи для направлення їх до суду. У кожній справі, що надійшла з поліції, компетентна посадова особа Королівської служби переслідування повинна відповісти на два питання: а) чи зібрані достатні дані для здійснення

кримінального переслідування в суді конкретної особи; б) чи буде відповідати суспільним інтересам таке переслідування.

У Франції функцію розслідування злочинів здійснюють слідчий суддя, поліція і жандармерія. Французька прокуратура керує діяльністю поліції та підтримує обвинувачення в суді. Незважаючи на свою назву, слідчий суддя по суті виконуваних ним в процесі функцій — слідчий.

Перевагою існуючої у Франції організації слідчого апарату є самостійність слідчих суддів, їх підкорення лише закону, відсутність стороннього втручання в розслідування кримінальних справ. Певними повноваженнями при розслідуванні злочинів наділений суддя по свободах і ув'язненнях. Контролює діяльність слідчих суддів слідчий орган, в роботі якого беруть участь судді апеляційного суду.

Основними напрямками в роботі поліції є адміністративна і судова діяльність. Судова діяльність полягає у сприянні слідчому судді при встановленні порушень норм кримінального законодавства, зборі необхідних доказів за його дорученнями, розшуку осіб, які вчинили злочини, і передачі їх судовому слідчому.

У Німеччині до органів службових розслідувань входять поліція, прокуратура і слідчий суддя. Основна роль належить прокуратурі, яка наділена функцією дізнання. Як тільки прокуратурі стало відомо з заяв або інших джерел про підозру у вчиненні злочинів, вона повинна досліджувати обставини справи для вирішення питання про порушення кримінальної справи публічного обвинувачення.

Органи поліції в ФРН створюються на трьох адміністративних рівнях: у великих містах — поліцейські президії, в інших територіальних одиницях, які об'єднують невеликі міста, села і сільські райони — поліцейські дирекції та інспекції. В межах поліцейської системи є внутрішній поділ на загальну та кримінальну поліцію. Загальна поліція займається розслідуванням дрібних (малозначних) злочинів, кримінальна — тяжких злочинів. На федеральному рівні існує федеральне управління кримінальної поліції. Воно виконує в основному координуючу функцію і функцію підтримки місцевих підрозділів. (Скулиш Є. Проблемні питання створення державного бюро розслідувань / Є. Скулиш // Вісник Національної академії правових наук України. — 2013. — № 4. — С. 205-215.).

Отже, використання зарубіжного досвіду повинно співвідноситися із національною правовою системою, її специфікою та реаліями, а не представляти собою захоплення звучними і зовні привабливими назвами тієї чи іншої структури. Негативних прикладів у цій сфері можна навести безліч: перейменування сільських дільничних інспекторів на шерифів, створення на базі внутрішніх військ МВС України Національної гвардії України, об'єднання підрозділів патрульно-постової служби та автомобільної інспекції тощо.

Нічого з цього не вийшло, оскільки ініціатори перелічених реформ не мали навіть уяви стосовно кінцевої моделі, на побудову якої мобілізували чималі матеріально-фінансові та людські ресурси, йдучи завідомо порочним шляхом спроб і помилок.

Розглянувши досвід зарубіжних країн, ми дійшли висновку, що в національній моделі бюро розслідувань найбільше використано досвід США.

Науковий керівник:** старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Нестерчук Лілія Петрівна.

Ворожко А. Л.

студентка 1-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ДЕРЖАВНІЙ СТРУКТУРІ

Державне бюро розслідувань (надалі — ДБР) є правоохоронним органом України, створення якого було передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р. На думку Є. Скулиш це стало результатом посиленого тиску США та Європейського Союзу на Україну, звинувачуваній у надмірній корумпованості та засиллі організованої злочинності (Скулиш Є. Д. Проблемні питання створення Державного бюро розслідувань / Є. Д. Скулиш // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). — 2013. — № 2. — С. 66. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2013_2_10).

Міжнародна недержавна організація, Amnesty International, заснована у Великобританії у 1961р., яка має на меті дослідження і здійснення дій, спрямованих на припинення порушень прав на фізичну та психологічну недоторканість, також неодноразово закликала Україну прискорити створення ДБР. Так, М. Філіпенко, координатор кампаній Amnesty international в Україні, навів статистичні дані, відповідно до яких лише близько 3-5 % скарг на незаконні дії правоохоронців розглядалися, коли всі інші відхилялися, також за його словами близько 33 % українців прямо чи опосередковано стикалися з катуваннями з боку правоохоронних органів (Директора Державного бюро розслідувань оберуть не раніше лютого, — член конкурсної